

Regeerakkoord asiel en migratie: Focus misbruik asiel duwt bescherming in de hoek

Vluchtelingenwerk leest goede voorstellen in het akkoord over asiel en migratie. Er is aandacht voor vrijwillige terugkeer en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Maar we zijn ook ongerust. De tekst vertrekt vanuit asielmisbruik en dreigt bescherming in de hoek te duwen. De kwaliteit van de asielprocedure lijkt onzeker door invoer van een veilige landenlijst. Het akkoord brengt ook geen directe oplossingen voor de opvangcrisis. En formuleert een voornemen om de gesloten centra “efficiënt” te gebruiken. Wat volgens ons meer gedwongen uitwijzingen betekent.

Het stond in de sterren geschreven dat er één minister komt voor asiel en migratie, maar van een eenduidig asiel- en migratiebeleid is helaas geen sprake in dit akkoord. Een duidelijke visie over waar België met haar asiel- en migratiebeleid naar toe wil, ontbreekt. Migratie is een van de belangrijkste uitdagingen van deze eeuw, en kan ook een troef zijn voor de samenleving. Daarvoor is een aanpak nodig die zich niet beperkt tot deeldiscussies over gezinshereniging of beroepsmogelijkheden voor asielzoekers.

Hoe verhouden we ons ten aanzien van mensen die hier hun bestaan willen opbouwen? Wie geven we de kans om hier een toekomst op te bouwen? Zonder de herkomstlanden in problemen te brengen? Welke inspanningen en maatregelen zijn nodig om de nieuwkomers de kans te geven zich te integreren in ons land, in de gemeente, in de wijken?

Het debat hierover moet eindelijk gevoerd worden, samen met de Gewesten en de Gemeenschappen die nu meer bevoegdheid krijgen over asiel en migratie. Overleg met alle actoren, waaronder het middenveld, is nodig. Hier bestaat al een forum voor: ‘de Raad van advies voor vreemdelingen’. Volgens het akkoord zal de regering wel een gecoördineerd en duidelijk ‘immigratiewetboek’ opstellen. We hopen dat ze van deze mogelijkheden gebruik zal maken om samen een visie uit te stippelen over asiel en migratie. In de tijd die haar nog rest.

Eén minister: oppassen geblazen!

De nieuwe minister zal erg voorzichtig moeten zijn, met zowel Fedasil, het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers, als de dienst Vreemdelingenzaken onder zijn vleugels. Die twee diensten hebben namelijk erg uiteenlopende taken en doelen die niet altijd te verzoenen zijn. De missie van Fedasil is een menswaardige opvang te garanderen, een sociaal doel. De dienst Vreemdelingenzaken voert verwijderingen uit.. Een repressief doel dus. De minister zal moeten waken over de deontologie van de ambtenaren en over de fundamentele rechten van afgewezen asielzoekers. Ook

afgewezen asielzoekers hebben bv. recht op privacy. Organisaties kunnen dus niet zomaar persoonlijke gegevens uitwisselen achter hun rug. Voor Vluchtelingenwerk is één minister dus geen mirakeloplossing.

Asielprocedure: sneller maar ook beter?

Vluchtelingenwerk vindt het positief dat deze regering wil streven naar een termijn van zes maanden voor de behandeling van een asielaanvraag. Want het is ook in het belang van de asielzoeker om snel een definitieve beslissing te krijgen op de vraag om bescherming. Een snelle beslissing moet wel een juiste beslissing zijn. Daarom is het goed dat het regeerakkoord de nadruk legt op de verhoging van de kwaliteit van de procedure naast de efficiëntie daarvan. Wij hopen dat dit in praktijk ook het geval zal zijn.

De niet-transparante Dublin-procedure en de formalistische beroepsprocedure bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen blijven aandachtspunten binnen de procedure. Hierover lezen we niets in het akkoord. Een permanente monitoring van de kwaliteit van de procedures en de beslissingen, zoals het regeerakkoord voorziet, is dan zeker ook een goed initiatief. Op voorwaarde natuurlijk dat de resultaten van deze monitoring publiek zijn.

Vluchtelingenwerk maakt zich zorgen over de lijst van veilige herkomstlanden en het voorstel om de procedure te versnellen voor asielzoekers uit die landen. Het is immers niet mogelijk om het algemene veiligheidsniveau van een land voor al zijn inwoners te bepalen. Het parlement heeft zopas een voorstel hierover goedgekeurd. Dit voorstel voorziet de mogelijkheid voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen om binnen de vijftien dagen te beslissen om een asielaanvraag niet in overweging te nemen. Tegen deze beslissing kan de asielzoeker enkel een annulatieberoep indienen bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Een annulatieberoep biedt niet voldoende garanties omdat deze Raad enkel nagaat of het Commissariaat de wet correct heeft toegepast. De Raad gaat dus niet op de eigenlijke vraag om bescherming.

Resettlement

Resettlement betekent erkende vluchtelingen laten overkomen uit het land waar zij bescherming hebben gezocht en waar ze geen duurzame oplossing kunnen vinden.

De laatste jaren heeft België al twee maal vluchtelingen uitgenodigd. Irakezen gestrand in Syrië en Jordanië en recent nog Ethiopiërs die vastzaten in Libië. Beide ervaringen waren telkens positief.

Met zo'n programma kan België hen een nieuw leven in veiligheid aanbieden. Tegelijk toont België zich daarmee ook solidair met die landen in de wereld die de grootste groep vluchtelingen opvangen. Dat zijn meestal ontwikkelingslanden.

De onderhandelaars engageren zich om deel te nemen aan hervestigingsprogramma's in samenwerking met UNHCR, de VN-Vluchtelingenorganisatie. Hier pleiten we al erg lang voor. Toch vinden we het een gemiste kans dat de regering zich niet duidelijk heeft geëngageerd om een structureel hervestigingsprogramma op te starten. Een programma waarin we jaarlijks een vast aantal vluchtelingen uitnodigen om hier te beschermen.

Staatlozen

De onderhandelaars zijn de vaak moeilijke situatie van staatlozen niet vergeten. Staatlozen zijn mensen die geen nationaliteit hebben . Maar ook niet teruggestuurd kunnen worden. Zij krijgen heel moeilijk verblijfspapieren. Het akkoord voorziet een procedure tot toekenning van het statuut voor staatlozen door het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen. Dit punt was ook al opgenomen in het regeerakkoord van 2008. We hopen dus dat de nieuwe regering hier nu eindelijk werk van gaat maken.

Een materieel spreidingsplan: geen snelle oplossing voor huidige opvangcrisis

Over de opvang van asielzoekers bevat de tekst een aantal goede maatregelen en intenties. Een 'materieel' spreidingsplan invoeren is een goede zaak. Gemeentes worden aangespoord en eventueel zelfs verplicht om eigen lokale opvanginitiatieven op te richten. Zo spreid je asielzoekers over het hele land en vermijd je concentraties in de grote steden. Bovendien zorg je voor solidariteit tussen gemeentes.

Maar hiermee los je de aanhoudende opvangcrisis niet op. Een materieel spreidingsplan heeft enkel resultaat op lange termijn. Een lokaal opvanginitiatief oprichten neemt tijd in beslag, zeker als de maatregel niet meteen verplicht is. Over de opvangcrisis zegt het akkoord enkel dat 'alle nodige initiatieven' zullen worden genomen. Maar om deze winter een humanitaire ramp te vermijden zijn nu dringende en concrete oplossingen nodig.

Zo blijft de invoering van een nieuw 'financieel' spreidingsplan noodzakelijk. Dit betekent dat asielzoekers die al heel lang in het opvangnetwerk verblijven eerlijk worden gespreid over de Belgische gemeentes. De gemeentes staan dan in voor financiële steun en de toeleiding naar een woning. Zo komt er plaats vrij in het opvangnetwerk van Fedasil. Vluchtelingenwerk begrijpt niet dat de onderhandelaars deze mogelijkheid uit de wet willen halen. Want het is een snelle oplossing voor de opvangcrisis nu.

Ook in tijden van crisis moet de kwaliteit van de materiële hulp voldoende aandacht krijgen. Dit kan door de Opvangwet uit 2007 eindelijk uit te voeren. Die wet werd nog niet volledig gerealiseerd en vele bepalingen bleven dode letter. Bepalingen die ons opvangnetwerk kunnen oplappen en zuurstof geven.

Vrijwillige terugkeer: lippendienst of oprecht engagement?

Vluchtelingenwerk is al sinds lang pleitbezorger van vrijwillige terugkeer. Dit is veel menselijker, goedkoper én effectiever dan opsluiting en gedwongen terugkeer. In het akkoord krijgt vrijwillige terugkeer voorrang op gedwongen terugkeer en wordt een terugkeertraject ingevoerd. Zo'n traject beschrijft hoe de vrijwillige terugkeer zal verlopen en wat nodig is om de terugkeer succesvol te laten verlopen. De regering gaat ook onderzoeken hoe ze vreemdelingen die vrijwillig willen terugkeren naar hun thuisland beter kan helpen. Allemaal erg positief, maar voor Vluchtelingenwerk is dit engagement enkel realistisch als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Zo zijn voldoende middelen nodig om mensen te ondersteunen bij hun vrijwillige terugkeer. Bovendien moet de vertrektermijn ook verlengd kunnen worden wanneer er meer voorbereidingstijd nodig is. Als de volgende minister oprecht aan vrijwillige terugkeer wil werken, zal hij hier rekening mee moeten houden.

Maar het akkoord spreekt ook over het openen van een open terugkeercentrum. Vluchtelingenwerk gelooft niet in de oprichting van een open terugkeercentrum. We geloven dat zo'n centra, waar je afgewezen asielzoekers en mensen zonder papieren isoleert, een afschrikkende effect creëren. Mensen duiken eerder onder dan naar centra te trekken die ze met verwijdering associëren. Zowel in België als in Nederland werd reeds aangetoond dat dit idee gedoemd is om te mislukken: in België dook 84% van de mensen onder in 2002-2003. In Nederland keerde slechts 29% van de personen die in het centrum aankwam ook effectief terug. Door te snel te dreigen met gedwongen terugkeer schrik je mensen af en jaag je hen in de illegaliteit. We hopen dus dat de toekomstige regering het niet enkel in theorie heeft over vrijwillige terugkeer en in praktijk de focus op detentie en gedwongen terugkeer legt.

Opsluiting en gedwongen terugkeer

Uit het akkoord blijkt dat de regering sterk blijft inzetten op opsluiting en gedwongen verwijdering. Vluchtelingenwerk is bezorgd over de afspraak om de gesloten centra 'efficiënt te gebruiken' en misschien zelfs uit te breiden.

Mensen die niets verkeerd gedaan hebben ervaren opsluiting als heel onrechtvaardig. We weten ook dat opsluiting ernstige fysieke en mentale problemen veroorzaakt. Het akkoord stelt wel dat opsluiting enkel als uiterste maatregel mag gebruikt worden wanneer alternatieven gefaald hebben. Het mogelijke succes van deze aanpak is reeds bewezen door de terugkeerwoningen voor gezinnen die ons land moeten verlaten. Het

akkoord stelt bovendien dat gezinnen met minderjarige kinderen in principe niet worden opgesloten. Ten slotte is het goed dat de overheid advocaten op voorhand zal verwittigen van een eerste uitzettingspoging. En dat de klachtenregeling in gesloten centra wordt verbeterd.

Minderjarigen

De situatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen wordt verbeterd en de rechten van minderjarigen uit landen van de EU worden uitgebreid. Ook zij krijgen een voogd. Het akkoord stelt ook dat het opvangprobleem van niet-begeleide minderjarigen die geen asiel aanvragen, speciale aandacht krijgt. Vluchtelingenwerk hoopt dat deze aandacht ook zal leiden tot een effectievere verbetering van hun situatie. Want als gevolg van de crisis in de opvang van asielzoekers zijn er ook minderjarigen die op straat moeten overleven..

Vrijwilligerswerk

Ten slotte maakt het akkoord eindelijk een einde aan de absurde situatie waarbij heel wat vreemdelingen in ons land geen vrijwilligerswerk mogen doen. Alle personen met legaal verblijf en mensen met recht op opvang mogen vanaf nu vrijwilligerswerk doen.

Dit is een belangrijke stimulans in het integratie- en participatieproces en helpt vaardigheden en competenties te verwerven. We vinden het wel spijtig dat deze mogelijkheid niet geldt voor alle vreemdelingen. Het huidige akkoord werkt daardoor de onduidelijkheid op het terrein niet weg. Buiten het opvangnetwerk blijft de grijze zone bestaan.